A régi népszínházakról

Az Állami Déryné Színház és a 25. Színház társulatának összevonásából Népszínház alakul. (Újsághír)

A mai színházlátogató alighanem keveset tud a magyar nyelvű színjátszás eszméjéért a múlt század második felében harcba indult Budai Népszínházról — a későbbi pesti Népszínház és — most alakuló új színházunk névadó őseről.

Molnár György szegedi és debreceni színigazgató hosszú évek kérelmezése után a Bach-rendszer bukását követően 1861-ben kapott engedélyt a Budai Népszínház megnyitására. „Ős-Buda várában, ahol 24 évig nem hangzott a magyar nyelv", darabjaival sikerrel indult a színház; a négy német nyelvű társulat mellett Pest-Budán magyarul egyedül játszó Nemzeti Színház társa lett. Az első előadásokat az azóta lebontott Budai Színkörben tartották, majd a Lánchíd budai hídfőjénél álló terményraktár épületét alakították át színházzá.

Molnár, aki meglehetősen jó színész és az első jelentős magyar színházi rendező volt, anyagilag nem tudta rendben tartani a színház szénáját. Nagyszerű kezdeményezése, a szegények részére juttatott ingyenes színházjegy-akció egy éven át olyanokat juttatott játékszíni élményhez, akik azelőtt csak kivülről láttak színházat. Később azonban, anyagi okok miatt, az akciónak véget kellett vetni.

A kiegyezés teremtette kedvezőbb légkörben 1867-ben Molnár ismét megnyitotta Népszínházát Budán; ezúttal 1870-ig bírta a harcot az anyagi gondokkal.

A színház rövid fennállása idején hármas célt követett. Az egyik a közönség nevelése volt. Valóban sikerült is újabb rétegeket megnyernie színházlátogatónak, s bár a budai polgárokra számított elsősorban, a közönség főként Pestről járt át Molnár látványos kiállítású darabjaiban gyönyörködni. Feladatának tekintette az új magyar színpadi szerzők megszólaltatását. E tekintetben azonban csak számszerű sikereket ért el; igazán jelentős szerzőt nem tudott — még drámapályázat kiírása útján sem — felfedezni. Végül: kötelességének érezte, hogy utánpótlást neveljen a magyar nyelvű színjátszás számára. Itt teljes volt Molnár és a Budai Népszínház sikere. Nála kezdett Jászai Mari a Nemzeti Színház későbbi erőssége, Kölesi Lújza, aki Blaháné néven a pesti Népszínház ünnepelt primadonnája, „a nemzet csalogánya" lett.

Ő maga 1875-ben, az induláskor a Pesti Népszínházhoz szerződött művezetőfőrendezőnek, de túlzott érzékenysége miatt — meg talán azért is, mert baloldali nézetei nem egyeztek a konzervatív felfogású Rákosi Jenő színigazgatóéval — csakhamar lemondott állásáról.

A pesti Népszínház több mint harminc évig működött az akkori Kerepesi (ma Rákóczi) út és Nagykörút sarkán; nagy sikereit a népszínmű divatja idején aratta, aztán a közönség érdeklődése elfordult tőle. Emlékét a Népszínház utca neve őrzi. S a későbbiekben majd a Népszínház néven egyesülő két társulat művészi, közművelődési tevékenysége.

Cs. B.

Aszályos június

Az elmúlt hónapban az ország túlnyomó részén *tovább folytatódott a szárazság.* A Dunántúl nyugati szegélyét, a Balatontól délre eső területeket és az Alföld északkeleti peremét nem számítva, ahol néhány heves felhőszakadás fordult elő, a júniusban lehullott csapadék mennyisége a sokévi átlagnak mindössze 50—75 százaléka között mozgott. Különösen kevés esőt kapott az Alföld középső része, a Duna—Tisza közének északi fele és a Kisalföld területe, ahol a havi összegek csupán 15—30 mm között alakultak, ami a szokásos júniusi csapadéknak mindössze 25—40 százaléka.

A hónap időjárása *rendkívül szélsőségesen* alakult. Az első öt nap szokatlanul hideg volt, a hőmérséklet napi középértékei ekkor 4—6 C-fokkal maradtak az évszaknak megfelelő szint alatt, s a másodikára virradó éjszakán a Dunántúl és az Északi-Középhegység több helyén —1, —4 fokos *talajmenti fagyok* léptek fel. A Dél-Alföldön is szokatlanul mélyre süllyedt a hónap elején a hőmérséklet, így a Szegeden június 4-én feljegyzett 3 C-fokos hőmérsékleti minimum olyan alacsony érték, amilyen 1900 óta ezen a napon városunkban még *nem fordult elő* (az addig nyilvántartott legalacsonyabb hőmérséklet június 4-én 4,6 C-fok volt). Ezt a szélsőségesen hideg szakaszt szinte átmenet nélkül *kánikulai hőség* váltotta fel: 9—14-e között országszerte 30—35 C-fokig emelkedett a hőmérséklet, s napi középértékei 5—7 C-fokkal voltak magasabbak a szokásosnál. A nagy hőségre jellemző egy újabb hőmérsékleti rekord: a Szegeden június 14-én mért 33 C-fokos maximum *kereken 2 fokkal haladta meg a városunkban ezen a napon 1900 óta előfordult legmagasabb hőmérsékletet.* Az idén tapasztalt szélsőség, hogy a hőmérséklet 10 napon belül háromnegyed évszázados hideg-, majd melegrekordot döntsön meg, páratlan időjárásunk történetében! A meleg és túlnyomóan száraz időjárás 20-ig tartott, ezután csapadékosabbra és mérsékelten hűvösre fordult. A nagy csapadékhiányt azonban csak részben enyhítették a rendkívül szeszélyes területi eloszlásban lehullott esők és lezúduló felhőszakadások, amelyeket több helyütt pusztító jegverés kísért.

A Dél-Alföldnek csaknem az egész területén *jelentős csapadékhiány* mutatkozott, amint azt a következő néhány hely csapadékösszege jelzi: Bácsalmás 60 mm (86%), Kiskunhalas 40 mm (62%), Kistelek 45 mm (70%), Szeged 30 mm (44%), Makó 43 mm (57%), Orosháza 78 mm (120%). A hőmérséklet havi mérlege a melegebb időjárás túlsúlya miatt kevéssel a pozitív oldalra billent, a havi középértékek az ország túlnyomó részén néhány tized fokkal meghaladták a sokévi átlagot. Szegeden a havi középhőmérséklet 19,7 C-fok volt, a normálértékkel megegyező. A hőmérséklet csúcsértéke 14-én 33 C-fok, mélypontja 4-én 3 C-fok volt. A tartós szárazság miatt országszerte *bőséges napsütést regisztráltak.* Szegeden 300 óra volt a havi napfénytartam, a normálértéknél (270 óra) 12 százalékkal több.

Dr. Péczely György
egyetemi tanár

A legendás hatszázas

Mi másról beszélhettünk volna? A szakmunkásképzés úgy nőtt Nándi bácsi életéhez, mint ághoz a levél. Tegnap történt talán, hogy sűrű vendégségben a Tolbuhin sugárúti intézetben szorgosan jegyeztem a pedagógusok szüntelen megújuló kísérletező kedvének szellemes ötleteit? Ha nem mondaná, el nem hinném, öt éve nyugdíjas: már régóta hófehér haja a kortalanság ajándékával őrizte meg kiegyensúlyozott, derűs egyéniségét.

*

Szíves invitálását el nem utasíthatom, apropót is kínál, éppen negyedszázada szervezték át az ifjúmunkások iskolai képzésének rendszerét. Akkor osztották be területi elhelyezkedésük szerint az intézeteket, számozással, így lettek az úgynevezett százasok a Pest megyei, a 600-asok pedig a Bács, Békés, Csongrád és Szolnok megyei iskolák. A négy megyei iparitanulói hálózat osztályvezetőjévé nevezték ki *László Nándort,* aki alig korábban, 1950-ben került a szegedi intézet élére. Nem jött messziről, pályakezdése óta, 1932-től, a Felső Ipariskolai Tanulóotthonban dolgozott, utóbb igazgatóként — majd a 600-astól ment nyugdíjba 1972-ben. Négy és fél évtizedes pedagógiai tevékenysége tehát mindössze két munkahelyhez kötötte.

Konyak, fröccs, kávé. S bár „a füstölt hús tartósabb" — csipkelődik malíciózusan — nem él a cigarettával. Bő két évtized lakásban tárolható írásos és tárgyi emlékei, dokumentumai, amelyeket gondosan megőrzött, iskolatörténet. Nyitott könyv, ahol szenvedélyesen lapoz vissza, hiszen szívügye a szakmunkásképzés, a 600-as, ismeri, mint a tenyerét.

— A felszabadulást követő években, az államosítások után, mind több szó esett a munkaerő-gazdálkodásról. Megfelelő szakmunkásokra volt szükség, és gondoskodni kellett a folyamatos utánpótlásról, az aranytartalékról. Csakhogy az igény akkor már nem inasok, iparos tanoncok képzéséről fogalmazódott meg, hanem ipari tanulókat, a jövő szakmunkásait kérte az ország. Vagyis korszerű szakmai és általános műveltséggel rendelkező, szocialista világnézetű fiatalokat. Szegeden és környékén az állami, szövetkezeti és magánipar, az építőipar és mezőgazdaság mind több szakembert követelt, így az iskola diáksága gyorsan fölszaporodott, 1960 táján jó kétezren tanultak a 600-as intézetben.

*

— *Gondolom, vidékiek is akadtak bőven. Hol lehetett ennyi diákot elhelyezni, oktatni?*

— Valóban nyomasztó gondunk volt tantermeket, tanműhelyeket, kollégiumi férőhelyeket biztosítani. Lényegében két ingatlan állt rendelkezésünkre, a Tolbuhin sugárúton és a Repülőtéren, eredetileg ezek sem oktatási célokat szolgáltak. Lelkes és áldozatkész tanulók, tanárok, szakoktatók, műszaki és gazdasági dolgozók — a vállalatok, helyi párt- és társadalmi szervek segítségével, felettes hatóságaink engedélye és támogatása alapján — szükségtantermeket, műhelyeket építettek. És kaptunk bérelt tantermeket, műhelyeket általános iskoláktól, technikumoktól, gépállomásoktól is. Előfordult, hogy hét helyen, két műszakban folyt az elméleti oktatás és nyitott színben a gyakorlati. Hozzánk hasonlóan nehéz körülmények között akkor már kevés intézet működött az országban. Természetesen szorgalmaztuk az új iskolát, tantermet, kollégiumot és tanműhelyt. Kérésünk nyomán az országgyűlésben is interpellált Szeged egyik akkori képviselője, Bódi László. Aztán elkészültek a tervek, nekiláttunk a kivitelezéshez. Nem véletlenül mondom többes szám első személyben. Az új létesítmény helyén levő régi épületek szakszerű, balesetmentes lebontására, a bontott anyag gondos tárolására nem akadt vállalkozó, magunk végeztük. A Munkaügyi Minisztérium dicsérettel és jutalommal köszönte, hogy közel kétszázezer forintot takarítottunk meg az államnak. Ezután a DÉLÉP zavartalanul fölvonulhatott az új létesítmények építéséhez. A 600-as intézet pedagógusai, tanulói nemcsak saját hajlékukat gondozták, fejlesztették, hanem a város több általános iskoláját, nevelőotthonát, óvodáját is patronálták. Fölhúztuk társadalmi munkában a béketelepi pártházat, hat lakás őrzi tanulóink kezemunkáját a Ságvári-telepen, ahol a vályogvetéstől a kulcsátadásig mindent mi csináltunk. A honvédelmi neveléshez rövidhullámú adó-vevő tornyot építettünk.

— *Egy ilyen népes intézményben nem lehetett egyszerű az oktatás és képzés személyi feltételeinek megteremtése sem.*

— Nyugdíjazásomig hét gépészmérnök dolgozott nálunk, négyen közülük mérnöktanári képesítést is szereztek. A többi pedagógus egyetemet, tanárképző és műszaki főiskolát végzett, a szakoktatók technikumot, néhányan pedig aranykezű mesterek voltak. A tantestületünkből nyolc igazgató került ki az országba, a szocialista szakmunkásképzésünk erősítésére. Öt pedagógusunk az Elnöki Tanácstól, kilenc a minisztertől kapott kitüntetést, önálló MHSZ-szervezetünk működött, 1956 november 8-án az elsők között alapítottuk újjá Szegeden a pártszervezetet. Két tanárunk tankönyvet is írt.

*

Megsárgult újságlapok kerülnek asztalra. Beszámolók a korszerű didaktikai berendezésekről, eszközökről, a pedagógiai és az osztályfőnöki kabinetről, a magyar nyelvi, történelmi, matematikai, esztergályos, hegesztő és gépszerelő szaktantermekről, az avizátorról és a táblaválasztóról, ami több tanuló együttes gyakorlását teszi lehetővé.

— Már a 60-as években olyan audiovizuális eszközeink voltak, mint az írásvetítő, magnó, film- és diavetítő, lemezjátszó stb. tervszerűen kialakított és berendezett szertárak, könyvtárak. Több gyárban, vállalatnál, közös együttműködéssel, tanműhelyeket rendeztek be diákjainknak. A didaktikai elvek érvényesítésére, a tudományos, a korszerű anyag feldolgozására, a szemléletességre, a tanulók aktivizálására különböző kísérleteket végeztünk, így a didaktika világviszonylatban is nagy problémájának, az úgynevezett visszacsatolásnak alacsony hatásfokán is igyekeztünk javítani. Sokezer szakmunkást neveltünk föl, diákjaink három egymást követő évben elsők lettek a Szakma Kiváló Tanulója országos versenyen, elnyertük a MüM és a KISZ vörös vándorzászlaját, tanulóotthonunk a kollégium címet, külföldi delegációk egész sora fordult meg az iskolában, forgatott nálunk a tévé, a Klauzál téren kiállítást szerveztünk új mezőgazdasági gépekből, s még 1955-ben a mi szakembereink és tanulóink üzemeltették a szegedi szőrüskertekben a cséplőgépeket.

*

Jó féldoboz cigarettát elfüstöltem már. Nándi bácsi ablakot nyitott, s a hirtelen támadt csöndben azon töprengtem, vajon kikapcsolható-e szigorú nyugdíjjal ilyen motor, ami a pedagógusban dolgozik, évtizedekig. Aztán elmondta: nem. Előbb a MüM megbízásából a megyei szakmunkásképző intézetek továbbképzési klubját vezette, majd 1973-tól a megyei és városi pályaválasztási intézet keretében az állandó jellegű kiállításokat. A DÉLÉP ultramodern, impozáns termet adott a házgyár mellett, oda jár ki Nándi bácsi gyakorta, ahol egyszerre 120 általános iskolás hallgat előadásokat, nézi a filmeket. Hogy könnyebb legyen döntenie: milyen pályát válasszon. Mit vár az ország, és mi szeretne lenni, ő maga...

Nikolényi István

Családi események

HÁZASSÁG

I. kerület

Szeged: Iglói Ferenc és Bartha Katalin Klára, Nagy István és Kovács Zsuzsanna, Verebéli Balázs és Kovács Margit, Kiss Ernő és Fazekas Ibolya Terézia, Fenyvesi József Vilmos és Csányi Margit Katalin, Bagi János és Gyöngyi Ilona, Bérczi Tamás és Elek Ágnes, Agócsy Viktor és Tóth Erika, Kerényi Gábor és Dús Magdolna, Sebők István és Zsikai Ildikó, Popán Imre Antal és Nagy Irén, Bitó István és Kakuszi Anna Katalin, Hermecz Lajos és Danku Mária, dr. Beregi István Gyula és Kiss Ágota, Katona Ferenc és Lányi Erzsébet Veronika házasságot kötöttek.

III. kerület

Szeged: Takács Tibor Mihály és Nagy Ibolya Klára, Erdélyhegyi László és Fülöp Éva, Hajka László István és Tóth Éva, Dobos Ferenc és Murányi Ilona, Varga István és Bagoly Erzsébet, Bánffi Tibor Gyula és Kis-Szabó Mária Márta, Virgoncz László János és Kelemen Eszter, Vági Ferenc és Balogh Margit, Sánta József Mátyás és Tóth Éva, Németh István és Lovas Erzsébet házasságot kötöttek.

SZÜLETÉS

I. kerület

Szeged: Varga Jánosnak és Sidlovszky Katalinnak Zoltán, Kovács Ferencnek és Daróczi Erzsébetnek Krisztina, Aradi János Istvánnak és Marosi Máriának János Tamás, Klötzl Ferenc Mihálynak és Rózsa Arankának Aranka, Takács Zoltán Andrásnak és Hlobocsányi Rozália Máriának Mónika Rozália, Lajkó Géza Jenőnek és Atyimas Dinkának Zita, Hortobágyi Zoltán Tamásnak és Galgóczi Katalinnak Tamás, Abrahám Imrének és Komócsin Zsuzsannának Ildikó, Kis Ferencnek és Szakálas Irénnek Ferenc, Bodor János Sándornak és Barabás Évának Edina, Laczi Ferencnek és Link Márta Erzsébetnek Ferenc, Szűcs Péternek és Gáll Klára Ilonának Balázs, Sipos Mihálynak és Vetró Margit Juliannának Márta, Bite Sándornak és Király Mária Emmának Zsuzsanna Klára, Tari Mihálynak és Veres Mária Évának Attila, Simon Györgynek és Pozsár Juliannának Barbara, dr. Bánsági Tamás Józsefnek és Sarlós Mária Valériának Tamás, dr. Balogh Tibor Zoltánnak és dr. Csapos Ágnes Ilonának Ádám Zoltán, Drágán Jánosnak és Macsányi Irén Erzsébetnek Irén Ildikó, Csúri Mihálynak és Vágner Annának Ágnes, Sziráki Ferencnek és Bitó Erzsébet Katalinnak Anita, Kapás Antalnak és Újvári Margit Erzsébetnek Eszter, Gaudi Mihálynak és Zabos Rozáliának Andrea, Császár Józsefnek és Ferenczi Juliannának Csaba, Nagy Béla Lászlónak és Szaniszló Irénnek László, Mészáros Jánosnak és Kuczik Juliannának Mónika, Rejka Ferencnek és Farkas Lenkének Erika, dr. Halász Jánosnak és Strifler Franciskának Ervin János, Szabó János Imrének és Simondán Máriának Anikó, Nagy Józsefnek és Duda Erzsébet Juliannának Krisztina, dr. Joó Imrének és dr. Csordás-Nagy Évának Andrea Ágnes, Berg József Istvánnak és Korom Máriának Ágnes, Knopp Alfonznak és Márki Matildnak Tamás Alfonz, Dobó Sándor Szilveszternek és Nagy Erzsébetnek Zsuzsanna Erzsébet, Kocsonyi Dezső Lászlónak és Tranyánszki Gizellának László Róbert, Horváth Antalnak és Varga Mária Mártának Szilvia, Juhász Péternek és Hevesi Mária Veronikának Zoltán, Veres Józsefnek és Cseh Máriának Mariann Andrea, Terhes Sándor Jánosnak és Tallósy Mária Erzsébetnek Attila, Kónya Ferencnek és Szőke Ilonának Csaba, Korom Péter Józsefnek és Szécsi Rozáliának Anita, Kónya Istvánnak és Tábit Erzsébet Máriának István, Godó Zoltánnak és Révész Máriának Zoltán, Hadár Attila Istvánnak és Bödő Zsuzsannának Attila István, Báló Ferenc Istvánnak és Kothencz Irénnek Tamás, Gárgyán Jánosnak és Börcsök Irénnek Erika, Nagy Miklósnak és Bárdos Piroskának Anikó Piroska, Kotogán Vilmos Jánosnak és Pálfi Erzsébet Piroskának Vilmos, Kiss Sándornak és Dohány Irén Erzsébetnek Sándor, Nagy Lajosnak és Marton Klárának Judit Klára, Illencsik Mátyásnak és Baur Etelka Erzsébetnek Gábor, Tari Istvánnak és Biacsi Annának Csaba, Dékány Mihálynak és Lobár Erzsébetnek Mihály József, Kiss Istvánnak és Varga Évának István, Móra Istvánnak és Szilágyi Erzsébetnek Anikó, Németh Ferencnek és Tanács Máriának Mária, Szöllősi Istvánnak és Varga Ilona Margitnak Réka nevű gyermekük született.

III. kerület

Szeged: Bakó Sándornak és Ungi Erzsébet Ibolyának Emese, Pásztrai Lászlónak és Kelemen Katalin Máriának Eszter Janina, Szabó Gyulának és Havasi Erzsébetnek Zsolt Gyula, Bozsák Józsefnek és Móra Ilonának Krisztián, Fenesi Istvánnak és Magony Erzsébetnek István Tamás, Kádár Sándor Imrének és Kovács Mária Adalbertinának Sándor, Szénásy József Mihálynak és Szigyártó Jolánnak Tamás, Arnold Tibornak és Gárgyán Mária Annának Brigitta, Fodor Józsefnek és Vass Margitnak Emese Klára, Gallai Józsefnek és Urbám Piroskának Erika, Kiss Péter Pálnak és Márkus Klárának Dorottya, Kriska László Istvánnak és Sasvár Zsuzsanna Katalinnak Zsuzsanna, Szélpál Imrének és Bájhóber Editnek Edit, Szépe Sándornak és Érsek Annának Anikó, Szűcs Szilveszternek és Sztankovics Erzsébetnek Mária, Veres Zoltánnak és Hódi Amália Elzának Marcell, Réti Sándornak és Murányi Katalinnak András, Berki Istvánnak és Nagy Anna Katalinnak Szilvia, Kürti Ferencnek és Lakatos Erikának Ferenc, Ruzsa Józsefnek és Igaz Margit Erzsébetnek Zsolt, Borbola István Györgynek és Wolszky Annamáriának Zsolt, Kapás Flórián Istvánnak és Gera Máriának Szilvia Mária, Szécsi Sándornak és Izsák Juditnak Norbert Attila nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS

I. kerület

Szeged: Honkó Mátyás, Rekedt-Nagy József, Laczi Illésné Fehér Margit, Major József, Kis Jánosné Csetvei Rozália, Tót Rozál, Bajtai Istvánné Ördög Erzsébet, Bogdán Pálné Hamaridesz Margit, Nagy István, dr. Károssy György, Ungi Mária, Lakatos Gyuláné Tóth Veronika, Rácz Péter, Prágai Mihályné Erdélyi Veronika, Kardos Sándor, Kocsis István, Csiszár László, Marosi Imre, Decker Béláné Koszó Etelka meghaltak.

III. kerület

Szeged: Molnár Istvánné Hornok Ibolya, Kéri József, László János József, Tábit Péterné Czibolya Rozália, Szántai-Kis Jánosné Baranyi Etelka, Vetró János, Gyurkovits Árpád, Tóth György, Judik Sándorné Majnovics Gizella, Kováts István, Rózsa Gyuláné Horváth Julianna Erzsébet, Molnár Dezső László, Csiszár Antal, Bugyi Istvánné Mészáros Erzsébet, Szemán András, Lukács László, Sipos András, Kisapáti Gábor meghaltak.